

Committee (NACPAC). – [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.nacpac.org/index6a7b.html?cat=77314>

13. National Action Committee (NACPAC) // Website Congress.org. – [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.congress.org/congressorg/bio/fec/?comid=C00147983>

14. The National Association of Arab Americans // Website NAAA. – [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.cafearabica.com/organizations/org12/orgnaaa.html>

15. *Hamilton L., Tama J.* A Creative tension: the foreign policy roles of the President and Congress. – Washington D.C.: Woodrow Wilson Center Press; Baltimore: Distributed by The Johns Hopkins University Press, 2002. – 100 p.

16. What is ADC? // Website the American Arab Anti-Discrimination Committee. – [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.adc.org/index.php?id=119>

17. Українці, діаспора і державний лобізм // Інтернет видання українців Америки «Нова Хвиля». – [Електронний ресурс]. – <http://newwave4.org/merediana/125-ukrayinci-diaspora-i-derzhavniij-lobizm.html>

18. *Гуцал П. З.* Українська еміграція Канади і США та національно-визвольний рух на західноукраїнських землях (1914–1923): Автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. – Львів, 2005. – 25 с.

19. *Satzewich V.* The Ukrainian Diaspora. – London; New York: Routledge, 2002. – 271 p.

20. Ukrainian Lobbying in the USA: past, present and prospects // Website Serving the Open Society Since 1992. – [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.cps.at.ua/news/2009-06-08-68>

21. *Кузьо Т., Дейчаківський О.* Хто і як працює в Америці на Україну // Українська правда. – 2005. – 12 серпня. – [Електронний ресурс]. – <http://www2.pravda.com.ua/news/2005/8/12/32373.htm>

До питання про особливості законодавчого регулювання статусу території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи

Людмила ПРИПОЛОВА,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри загальноюридичних дисциплін
Інституту кримінально-виконавчої служби

Удосконалення державного управління в Україні неможливе без проведення реформ, в тому числі й адміністративно-територіальної. Для її реалізації необхідно розробляти нове й адаптувати наявне українське законодавство відповідно до міжнародних стандартів. Це потребує передусім вивчення та аналізу не лише конституцій, а й чинного законодавства з питань статусу адміністративно-територіальних одиниць.

У ст. 2 Конституції України записано: «Україна є унітарною державою». Питанням адміністративно-територіального устрою присвячено IX розділ Конституції України («Територіальний устрій України»), в якому регламентуються засади територіального устрою України (ст. 132), встановлено його систему, надається перелік адміністративно-територіальних одиниць, перелік та назви областей і також записано, що міста Київ та Севастополь мають спеціальний статус, визначений законами України (ст. 133). Розділом X Основного Закону нашої держави регламентовано статус Автономної Республіки Крим (АРК) як невід'ємної частини України (ст. 134), адміністративно-територіальної автономії. Кримська автономія не має державного суверенітету та права виходу зі складу України, не повноважна вступати в зовнішньополітичні відносини з іншими державами. Проте АРК, як записано в Основному Законі

України, має власну Конституцію (від 23 грудня 1998 р.). Питання адміністративно-територіального устрою також регламентовані п. 29 ст. 85 Конституції України, де визначено повноваження Верховної Ради щодо утворення й ліквідації районів, встановлення та зміни меж районів, міст, віднесення окремих населених пунктів до категорії міст, найменування та перейменування населених пунктів і районів [1]. Водночас в Україні існує територія, що має особливий статус, правовий режим, умови проживання населення тощо [6].

Отож, вважаємо за необхідне дослідити статус території в межах України, де існує особливий режим організації та функціонування влади – це так звана Чорнобильська зона або територія, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок техногенної аварії на ЧАЕС. Варто зауважити, що наукові дослідження з проблеми статусу згаданої території ще не набули системного та цілісного харак-

теру, простежується відсутність комплексного наукового аналізу. Це і спонукає до його проведення.

Що більше років минає після аварії, то актуальнішою стає проблематика статусу території, яка зазнала радіаційного забруднення. Вона каталізує й іншу: визначення небезпеки від забруднення. Це є предметом для дискусії серед світової спільноти, до якої Україна звернулася по фінансову допомогу. Адже ресурси, необхідні сьогодні для подолання наслідків катастрофи такого масштабу, сягають далеко за межі економічного та технологічного потенціалу будь-якої окремої країни і потребують об'єднаних зусиль світової спільноти [2, с. 4].

Аналіз процесу становлення нормативно-правового поля цієї особливої території дозволяє зазначити, що до 1990 року в Україні не існувало належної законодавчої бази з питань радіаційного, соціального та медичного захисту людей від дії іонізуючого випромінювання. Декларацією «Про державний суверенітет України», прийнятою Верховною Радою України 16 липня 1990-го, проголошувалися не тільки державний суверенітет України, загальноприйняті права та свободи громадян, а й екологічна безпека. На початку 1991 року були ухвалені та введені в дію «Концепція проживання населення на територіях Української РСР з підвищеними рівнями радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» (від 27 лютого 1991 р.), закони України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» (від 27 лютого 1991 р.) та «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» (від 28 лютого 1991 р.). Зазначені закони стали першими законодавчими кроками з урегулювання важливих питань радіаційного, соціального та медичного захисту. У 1994–1995 роках Верховною Радою України затверджені й введені в дію «Концепція державного регулювання безпеки та управління ядерною галуззю» (від 25 січня 1994 р.), закони України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» (від 8 лютого 1995 р.) і «Про поводження з радіоактивними відходами» (від 30 червня 1995 р.). 1998 року набули чинності Закон України «Про радіаційний захист людини від іонізуючих випромінювань» (затверджений 14 січня 1998 р.) і Норми радіаційної безпеки України – НРБУ – 97. 29 березня 2000 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову, яка врегульовувала питання виведення Чорнобильської АЕС з експлуатації до кінця 2000-го [3].

Проте в законодавчій базі з регулювання суспільних відносин у зв'язку з Чорнобильською катастрофою не визначено чіткого переліку населених пунктів, вражених ядерною катастрофою. Також поза законодавчим регулюванням перебуває єдиний порядок перегляду кордонів радіоактивного забруднення. Водночас постала проблема організації управління значними територіями (переважно Полісся) на півночі держави, звідки було евакуйовано населення, котре проживало там постійно.

Закон України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» (1991 р.) дає визначення територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. Відповідно до закону в межах України до названих територій належать ті, на яких виникло стійке забруднення навколишнього середовища радіоактивними речовинами понад дозаварійний рівень, що, з урахуванням природно-кліматичної та комплексної екологічної характеристики конкретних територій, може призвести до опромінення населення понад 1,0 мЗв (0,1 бер) за рік. Воно потребує вжиття заходів з радіаційного захисту людей та інших спеціальних втручань, спрямованих на необхідність обмеження додаткового опромінення, спричиненого Чорнобильською катастрофою, та забезпечення нормальної господарської діяльності населення (ст. 1). Територія, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, поділяється на чотири зони: 1) відчуження – територія, з якої проведено евакуацію населення (1986 р.); 2) безумовного (обов'яз-

кового) відселення; 3) гарантованого добровільного відселення; 4) посиленого радіоекологічного контролю [4].

Межі зон встановлює й переглядає Кабінет Міністрів України на основі експертних висновків за поданнями обласних рад і затверджує Верховна Рада України. Перелік населених пунктів, віднесених до зон радіоактивного забруднення, та дані щорічних дозиметричних паспортизацій із зазначенням очікуваних доз опромінення населення оприлюднюються Кабміном один раз на три роки, починаючи з 2009-го (ст. 2) [4].

Згаданим законом встановлено, що управління зоною відчуження, а також зоною безумовного (обов'язкового) відселення після повного відселення жителів зони та припинення у зв'язку з цим діяльності рад, здійснює спеціальний підрозділ Міністерства надзвичайних ситуацій України – Адміністрація зони, яка має статус юридичної особи (ст. 8). Управління зоною безумовного (обов'язкового) відселення до повної евакуації жителів з населених пунктів, віднесених до цієї зони, та управління зоною гарантованого добровільного відселення здійснюється відповідними обласними радами (ст. 9) [4]. Згідно з Положенням «Про Представника Президента України на Чорнобильській АЕС» (Указ Президента України № 120/200 від 19.02.2007 р.) Представник Президента України на Чорнобильській АЕС представляє Президента України у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями з питань, що виникають у зв'язку зі зняттям з експлуатації Чорнобильської АЕС, перетворенням зруйнованого четвертого енергоблоку цієї АЕС на екологічно безпечну систему, а також з питань забезпечення соціального захисту персоналу Чорнобильської АЕС та жителів міста Славутич [5, с. 11].

Нагадаємо, що території населених пунктів зони радіоактивного забруднення розташовані в межах Житомирської, Волинської, Київської, Рівненської, Сумської, Черкаської, Чернігівської, Чернівецької областей, що становить досить значну за площею територію. Резюмуючи викладене, можна стверджувати: необхідно оптимізувати стан законодавчого регулювання статусу території зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення в Україні шляхом прийняття закону України «Про статус території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи». У ньому слід регламентувати статус, перелік і назви видів вказаної території; порядок функціонування та взаємодії органів державної влади і місцевого самоврядування; порядок і строки проведення перегляду меж зон радіоактивного забруднення; проведення контрольних перевірок щодо забрудненості та небезпечності територій тощо.

Джерела

1. Конституція України. Закон України «Про Державний Гімн України». – К.: Скіф, 2006. – 48 с.
2. Цирфа Ю. Єднання світу: гірка нагода для міжнародної підтримки // Віче. – 2011. – № 9. – С. 4–5.
3. Екологічне право України: Навч. посіб. для вищ. навч. закл. / Баб'як О. С., Біленчук П. Д., Чирва Ю. О. / Європ. ун-т упр., безпеки та інформ.-прав. технологій. Фак-тет охорони навколиш. середовища. Юрблагодійконсалтинг. – К.: Атіка, 2001. – 216 с.
4. Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 27.02.1991 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1991. – № 16. – Ст. 198.
5. Положення про Представника Президента України на Чорнобильській АЕС: Затв. Указом Президента України № 120/2007 від 19.02.2007 р. // Офіційний вісник України. – 2007. – № 13. – Ст. 473.
6. Віктор Корніюк. Гортаючи «Чорнобильський щоденник» // Віче. – 2013. – № 7. – С. 19–23.